

preschool education. The role of the group , its structure and different direction. Introduction of marked an innovation in the educational process of general and out-of-school educational establishments provides forming technically and technologically well-educated creative personality, geared-up to life, active labour activity in the conditions of modern informative society, creates the proper subsoil for development of vital competence, cognitive and creative activity of children and student's young people, them creative self-realization and professional self-determination taking into account individual possibilities and personality tastes. By the purpose of out-of-school education in accordance with a public order and educational policy of the state, there is creation of pedagogical terms for valuable creative, intellectual, spiritual development of personality; an increase of its motivation is to cognition and creation; satisfaction of educational necessities of creative personality is by bringing in of it to conscious and systematic creative activity.

Key words: *group activities, forms of activities with children at pre-school educational establishments, a gifted child, a conversation, lessons, an observations, a walk, didactic games.*

УДК: 371.263

Св. П. Вацов

НЯКОИ ОСОБЕНОСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТНИЯ МОДЕЛ В НЕМСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Още в края на миналия век немската образователна система възприема подхода «компетенции за действие», характеризирая се с преминаване от изучаването на предмети към усвояването на компетенции и с разработване на нови учебни планове, определящи области на обучение, насочени към свързаните с бъдещата работа знания и умения. Немският компетентностен модел, който се основава на теорията на Франц Вайнерт, е построен върху съотношението между знание и компетентност. В доклада се посочват някои негови особености, които го правят изключително успешен и подходящ за подражание.

Ключови думи: *компетенции, компетентност, компетентностен модел.*

В средата на 90-те години стават очевидни някои съществени недостатъци на немската образователна система, които налагат революционна промяна в нейната философия:

- съществува разминаване между изискванията на пазара и реалното равнище на подготовка за живот в пазарни условия;
- неправилно се поставят акцентите в процеса на обучение (много голямо внимание се отделя на знания, които бързо остаряват в съвременните условия);
- недостатъчно внимание се отделя на усвояването на базови навици и умения (работа с графични редактори, статистическа обработка на бази данни, попълване на таблици и извличане от тях на необходимата информация, владеене на основите на логистиката, умение да се четат, разбират и интерпретират текстове, умение за грамотно изразяване в писмена форма, умение за ориентиране в съдържанието на делови документи, за обобщаване и систематизация на постъпващата информация);
- надценява се ролята на фундаменталните академични знания, които не са в състояние да обезпечат на завършващите конкурентна позиция на съвременния пазар на труда.

Своеобразен подтик към внедряването на компетентностния модел в немското образование дава монографията на живеещия в Германия японски икономист и финансов консултант Минору Томинага «Пробив в републиката на смелите. Нови шансове за Германия». Основният недостатък на немското образование, по мнението на автора, се заключава в несъответствието между нуждите на съвременното общество и степента на подготовка на младите хора за самостоятелен живот. В процеса на обучение основният акцент се поставя на получаването на определени тяснопредметни

знания, ценността на които в съвременните условия бързо остарява. «Работата не е даже в това, че учат лошо немската младеж, просто я учат не на това, което трябва. Остарелите отдавна, прекалено теоретични, безкрайно далечни от практиката и от потребностите на утрешния ден, учебни програми са само следствие. Първопричината е в това, че по своето съдържание образованието в Германия е насочено към заучаване на максимално възможното количество факти, а не към развитие на способности да се решават проблеми. При такъв подход главите на немските ученици и студенти се превръщат в подобие на архив, в който се съхраняват всякакви неща, но свършено не са приспособени да мислят самостоятелно, бързо да вземат решения в нестандартни ситуации, постоянно да попиват и систематизират все нова и нова информация» [2, с. 102]. В резултат авторът прави очевидния извод, че традиционният модел на обучение, който се основава на доминиращата роля на фундаменталните академични знания, е вече изчерпан, тъй като главният акцент в определението за професионализъм днес се поставя не върху точно определено количество получени знания, а върху получения резултат. Отбелязвайки недостатъците, Томинага обозначава и ориентира на необходимите иновации в образованието - постигането на компетентност.

Страната, имаща дълбоки образователни традиции, бързо внедрява необходимите изменения, които преди всичко променят разбирането за качеството и критериите за ефективност на образованието. Още в края на миналия век немската образователна система възприема подхода «компетенции за действие», характеризира се с преминаване от изучаването на предмети към усвояването на компетенции и с разработване на нови учебни планове, определящи области на обучение, насочени към свързаните с бъдещата работа знания и умения. Тя показва достатъчна гъвкавост, преустройвайки се към компетентностния подход, който минимизира разминаването между изискванията към завършващите и реалното равнище на техните знания и умения. Най-главното в немския модел е качествената промяна в посока на учебно-познавателната компетентност, която е ориентирана към създаване на готовност и умение човек да се учи цял живот.

Немският компетентностен модел, който се основава на теорията на Франц Вайнерт, е построен върху съотношението между знание и компетентност. Компетентностното извършване на някакво действие предполага знание на човека какво прави и защо го прави. Според Вайнерт, в компетентността трябва да се проявят такива качества на обучаемия като академическа успешност, отговорност за решаването на проблемите, умение да се преработва получената информация [3]. Без тези умения, които позволяват да се осмисли наученото в училище, обучението ще бъде най-вероятно екстензивно и не особено продуктивно от гледна точка на развитието на личностните качества на обучаемия.

Най-важната характерна черта на модела е фокусирането му върху учебните планове. В началото на всеки план се посочва съвкупността от компетенции, специфични за дадения предмет и определящи като цяло приоритетните области на обучение, а също така и (в по-малка степен) планираните за усвояване знания, умения и навици. Стандартната типология на компетенциите е ориентирана към бъдещата професионална дейност на випускниците на учебните заведения. Понастоящем всеки учебен план за професионално образование задължително включва [1]:

- професионално-технически компетенции (*Handlungskompetenz*) - способност, на основата на предметни знания и навици, да се изпълняват задачи, да се решават проблеми и да се оценяват резултатите последователно и независимо в съответствие с поставените цели;

- предметни компетенции (*Fachkompetenz*) - включват както познавателни, така и функционални компетенции;

- личностни компетенции (*Personalkompetenz*) - способност да се разбират, анализират и оценяват възможните пътища за развитие, изисквания и ограничения в личния, трудовия и обществения живот;

- социални компетенции (*Sozialkompetenz*) - способност да се създават и поддържат отношения, да се идентифицират и разбират възможните изгоди и заплахи в отношенията, а също така и способността да се взаимодейства с другите по рационален и честен начин, включващ развитие на чувство за социална отговорност и солидарност;

- общи когнитивни компетенции (*Sachkompetenz*) – способност да се мисли и действа по проникателен и решаващ проблемите начин;

- самокомпетенции (*Selbkompetenz*) - способност да се действа нравствено и независимо, което включва отстояване на положителен «аз-образ» и развитие на нравственост.

Компетентностният модел в немското образование се характеризира с някои особености, които го правят изключително успешен и подходящ за подражание:

- немският подход към компетенциите е най-цялостен, тъй като предлага действени способи за съчетаване на възможностите, които дава образованието, с изискванията, които предявява пазарът;

- много бързо и ефективно преминава от количествените показатели (да даде на обучаемия колкото може повече знания) към качествени (осмисляне на резултата от получаваните знания);

- основният акцент на обучението се поставя върху формирането у обучаемите на умения правилно да обработват получаваната информация и самостоятелно да я оценяват;

- основава се върху учебно-познавателната компетенция, която е ориентирана към създаване на умения и готовност човек да се учи цял живот, което облекчава придобиването на всички останали компетенции;

- работи в посока насищането на образователния процес със ситуации, аналогични на реалните, които очакват обучаемия в неговия последващ професионален живот;

- действа на всички образователни равнища (създадени са над 350 профила за професионална подготовка, съставени по общия формат в рамките на компетентностния подход и включващи компетенции в рамките на единен терминологичен апарат);

- включва максимално в образователния процес съвременни средства за обучение, благодарение на което образованието в Германия е не само интензивно, но и достатъчно продуктивно.

По този начин новата парадигма на немското образование преобръща изцяло идеята за целите на образованието и за характера на конструиране на необходимото знание. Преориентирането на неговия фокус от обучението към ученето означава, че е важно не какво знаят учителите и какви предметни области трябва да обхванат, а какви умения следва да усвоят учениците. Обучението е изградено така, че да се задават по-добри въпроси, които да са последвани от изследване на ученика в някои от областите, пораждащи тези въпроси. Ученикът се намира в действителна ситуация на цялостно учене. в която той е включен не само интелектуално, но и емоционално, и в която развива цялата си личност, а не отделни нейни компоненти. Крайната цел на училището е учениците постоянно да подобряват и да разширяват своите интереси, да подобряват своите способности и да развиват характера си, да стават по-добри в бъдещите си професионални и социални действия с всеки изминал ден и да помагат на другите да правят същото. Създаденият по този начин компетентностен модел е важна предпоставка за изграждането на стабилна връзка между образованието и бизнеса, гарантираща успешното кариерно и личностно израстване на отделния индивид.

Референції

1. Straka G., Neue Lernformen/ Alte Lernformen: Gestaltungsaspekte der Berufsbildung in Deutschland. In: Bundesinstitut für Berufsbildung. Bielefeld, Bertelsmann, 2005.
2. Tominaga M., Aufbruch in die Wagnis-Republik. Neue Chancen für den Standort Deutschland Düsseldorf/Мünchen: Econ, 1998.
3. Weinert Fr., Concepts of Competence, Max Planck Institute for Psychological Research, Munich, 1999.

Одержано редакцією 27.01.2015
Прийнято до публікації 02.02.2015

Анотація. Св. П. Вацов. *Некоторые особенности компетентностной модели в немецком образовании. Еще в конце прошлого века немецкая образовательная система восприняла подход «компетенций к действию», характеризующийся переходом от изучения предметов к усвоению компетенций и с разработкой учебных планов, определяющих областей обучения и связанных с будущей работой знания и умения. В докладе рассматриваются некоторые особенности компетентностной модели в немецком образовании, которые делают его исключительно успешным и подходящим примером для подражания.*

Ключевые слова: компетенции, компетентность, компетентностная модель.

Summary. Svetlozar Vatsov. *Some Particularities of the Competence Model in German Education. In the middle 90s, some notable shortcomings of the German educational system become visible, which in term force a revolutionary reform in its philosophy. A stimulus for the integration of the competence model is the treatise of the living in Germany Japanese economist and financial consultant Minoru Tominaga «Aufbruch in die Wagnis-Republik. Neue Chancen für den Standort Deutschland», according to which, the main shortcoming of the German education is concluded in the discrepancy between the needs of the modern society and level of preparation of young people for an independent living. At the end of the previous century, the German educational system accepts the approach «competences for action», characterized by the passing from learning of subjects to adopting competences and with development of scholastic plans, defining the areas of education, aimed at the knowledge and skills needed for the future field of work. The German competence model, which is based on the theory of Franz Weinert, is built upon the ration between knowledge and competence. Some of its particularities, that make it extraordinary successful and suitable for following it, are shown in the report.*

Keywords: competencies, competence, competence model.

УДК: 316.42 (043)

Н. М. Гайдук

ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ТА ПОРОЗУМІННЯ У СОЦІАЛЬНИХ ВЗАЄМИНАХ ЯК СКЛАДОВА ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

У статті досліджується проблема професійної підготовки соціальних працівників до здійснення посередництва, підходу альтернативного розв'язання спорів (АРС). Шляхом адаптації досвіду США та Канади визначено модель викладання посередництва в умовах України, що створює перспективу подальшого застосування цього підходу АРС соціальними працівниками у професійній діяльності для формування довіри та порозуміння у соціальних взаєминах.

Ключові слова: професійна підготовка соціальних працівників, адаптація досвіду США та Канади, модель викладання посередництва, формування довіри та порозуміння у соціальних взаєминах.